

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СКЛАДНОЩІ КОМУНІКАЦІЇ

PUBLIC AUTHORITIES AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS: THE COMPLEXITIES OF COMMUNICATION

Андрійчук Т.С.,

кандидат політичних наук,
заступник завідувача відділу

Департаменту інформації та комунікацій із громадськістю
Секретаріату Кабінету Міністрів України

У статті розглянуто проблеми, що виникають у комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства. Наголошено, що, незважаючи на впровадження низки діалогових інструментів, відповідна комунікація залишається ускладненою, а зворотній зв'язок у ній – слабким. Особлива увага приділена чинникам такої ситуації, до яких віднесено як внутрішні чинники (слабкі сторони суб'єктів комунікації), так і зовнішні (зокрема медіацентрована демократія, консюмеризація політичної комунікації, спрощення повідомлень, популізм, «епоха постправди»). Автором наголошено, що повністю уникнути впливу вказаних чинників не вдасться. Водночас запропоновано низку заходів для розвитку більш дієвої комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства, насамперед у частині вдосконалення комунікативних характеристик суб'єктів взаємодії, подолання слабких сторін.

Ключові слова: політична комунікація, органи державної влади, інститути громадянського суспільства, медіацентрована демократія, популізм.

В статье рассмотрены проблемы, возникающие в коммуникации между органами государственной власти и институтами гражданского общества. Отмечено, что, несмотря на внедрение ряда диалоговых инструментов, соответствующая коммуникация остается затрудненной, а обратная связь в ней – слабой. Особое внимание уделено факторам, которые влияют на такую ситуацию, к которым отнесены как внутренние факторы (слабые стороны субъектов коммуникации), так и внешние (в частности медиационированная демократия, консюмеризация политической коммуникации, упрощение сообщений популизм, «эпоха постправды»). Автором отмечено, что полностью избежать влияния указанных факторов не удастся. В то же время предложен ряд мер по развитию более эффективной коммуникации между органами государственной власти и институтами гражданского общества, прежде всего в части совершенствования коммуникативных характеристик субъектов взаимодействия, преодоления их слабых сторон.

Ключевые слова: политическая коммуникация, органы государственной власти, институты гражданского общества, медиационированная демократия, популизм.

Problems that arise in communication between public authorities and civil society institutions are discussed in the article. It was noted that despite the implementation of a number of dialogue tools, the corresponding communication remains difficult, and the feedback is weak. Particular attention is paid to factors that influence such a situation, which include both internal factors (weaknesses of the subjects of communication) and external (in particular, media-centered democracy, the consumerization of political communication, the simplification of messages, populism, the "post-truth era"). The author noted that completely avoid the influence of these factors will not succeed. At the same time, a number of measures have been proposed to develop more effective communication between state authorities and civil society institutions, primarily in terms of improving the communicative characteristics of the subjects of interaction and overcoming their weaknesses.

Key words: political communication, public authorities, civil society institutions, media-centered democracy, populism.

Постановка проблеми. Процес посттоталітарної трансформації політичної системи тісно пов'язаний із розвитком громадянського суспільства та формуванням демократичної держави. В ідеалі він передбачає реалізацію державою та громадянським суспільством різних, але взаємопов'язаних функцій: із боку держави, створення умов для розвитку громадянського суспільства, дотримання прав і свобод громадян, надання можливостей для впливу на вирішення державних справ, а з боку громадянського суспільства – самоорганізацію громадян для розв'язання спільних проблем, контроль за діями державних інституцій та відстоювання суспільних інтересів.

Водночас такий ідеальний підхід на практиці суттєво ускладнений суперечностями у взаємодії держави та громадянського суспільства, що породжують конфронтацію. Це актуалізує потребу вивчення теоретичних і практичних питань, пов'язаних із налагодженням політичної комунікації, суб'єктами якої є держава та громадянське суспільство, пошуку шляхів розв'язання проблем, що постають у такій комунікації та ускладнюють суспільний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання у комунікації між державою та громадянським суспільством постають у контексті конкретних суспільно-політичних процесів,

зокрема розвитку демократії. Варто погодитися із засновником однієї з провідних комунікативних теорій Ю. Габермасом, що саме комунікація є процесом, який творить демократичну спільноту [1, с. 372]. Суттєвий внесок у дослідження відповідних проблем зробили А. Арато, Ю. Габермас, В. Гелстон, Л. Даймонд, Б. Едвардс, Дж. Кін, Р. Патнам, Х.-І. Лаут, В. Меркель, А. Пшеворський, Д. Растоу, Ф. Шміттер та ін.

Різні аспекти взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні досліджуються у працях В. Андрущенка, О. Бабкіної, В. Горбатенка, Г. Зеленько, А. Колодій, І. Кресіної, О. Корнієвського, М. Михальченка, Є. Цокура, Ю. Шайгородського та ін. Серед останніх публікацій із питань політичної комунікації слід згадати дослідження В. Колюха (проблеми електоральної комунікації) [2], Л. Макаренко (діалогічна модель політичної комунікації) [3], Ю. Ганжурова (особливості парламентсько-урядової комунікації) [4], Н. Бойко (неформальна соціально-політична online комунікація) [5], Л. Кочубей (сучасні інформаційно-комунікативні технології) [6], В. Гоцуляк (політичний діалог) [7] та ін. Водночас дослідники здебільшого констатують проблеми «комунікативної закритості» держави, недостатньо уваги приділяючи іншим чинникам, що зумовлюють труднощі в комунікації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є розгляд проблем, що виникають у комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в контексті чинників, що їх зумовлюють. Для досягнення визначеної мети особливості відповідної комунікації аналізуватимуться з урахуванням класичної комунікаційної моделі Г. Лассвела: комунікатор – повідомлення – канал передачі інформації – реципієнт – зворотний зв'язок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпочнемо з характеристики органів державної влади та інститутів громадянського суспільства як комунікаторів та реципієнтів у політичній комунікації. Так, органам державної влади належить особливе місце у політичній системі, оскільки вони покликані впорядковувати її діяльність, визначати правові рамки, здійснювати важливі загальносуспільні функції. Водночас як суб'єкти політичної комунікації вони мають неоднаковий комунікативний потенціал. Питання, що лежать в основі комунікації парламенту як органу законодавчої влади, здебільшого обмежені процесом ухвалення законів. Значна частина інших інформаційних потоків належить не до комунікації цього органу, а до комунікацій депутатів або політичних фракцій. Судові органи також мають обмежений комунікативний потенціал. Судді не можуть робити публічних заяв щодо справ, які перебувають у їх провадженні, або

розголошувати відому їм інформацію щодо цих справ. Хоча слід згадати, що сьогодні відбувається реформа судових комунікацій, у межах якої запроваджуються посади суддів-спікерів.

Водночас найбільшим комунікативним потенціалом наділені органи виконавчої влади (Кабінет Міністрів, міністерства, урядові агентства, інспекції, служби, місцеві державні адміністрації), які уповноважені розробляти та реалізовувати державну політику в усіх сферах суспільного життя, тому в межах цього процесу взаємодіяти із зацікавленими сторонами – відповідними інститутами громадянського суспільства, суспільними групами, а також експертами. Така комунікація має відбуватися щоденно із залученням як посадових осіб відповідних органів, так і урядових фахівців. Тому варто погодитися з Ю. Ганжуровим, що сьогодні саме Кабінет Міністрів перетворюється на домінуючого суб'єкта політичної комунікації [4, с. 252].

Слід зазначити, що протягом останніх років органами державної влади зроблено значний крок уперед до створення інституційної бази для комунікацій із громадянським суспільством. Практично в усіх цих органах функціонують прес-служби, а в органах виконавчої влади – підрозділи, відповідальні за комунікацію з громадськістю, зокрема за проведення публічних консультацій, створення громадських рад та ін. Помітним є і значне розширення арсеналу засобів комунікації, що використовуються органами державної влади. Має рацію Л. Кочубей, яка зазначає, що, крокуючи в ногу з часом, влада пропонує все більш інтерактивні медіатехнології, які покликані замінити пасивні форми політичних комунікацій, що має сприяти формуванню поінформованого та активного громадянина [6, с. 49]. Справді, протягом останніх років у роботу органів державної влади (здебільшого виконавчої гілки влади) впроваджено такі інструменти комунікацій із громадянами та інститутами громадянського суспільства, як консультації з громадськістю, громадські ради, електронні петиції, «гарячі лінії» тощо. Активно використовують і соціальні мережі як органів державної влади, так і їх очільників і навіть окремих підрозділів.

Водночас, незважаючи на ці заходи, комунікацію органів державної влади з громадянським суспільством складно назвати ефективною. Як і десять чи більше років тому, дослідники продовжують наголошувати на монологічності інтеракцій держави у відносинах із громадянським суспільством, брак діалогічного обговорення, неможливість зрозуміти дії і прагнення органів державної влади [2, с. 31; 3, с. 198]. Про неналежний рівень комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства свідчать і опитування громадських експертів. Так,

серед основних проблем у такій комунікації вони називають упереджене ставлення органів влади до інститутів громадянського суспільства; непрозорість діяльності цих органів, відсутність інформації про їх рішення; корупцію [8, с. 16].

На наш погляд, до слабких сторін органів державної влади в контексті їх участі у комунікації з громадянським суспільством слід віднести певну формальність використання діалогічних засобів комунікації (більшість публічних консультацій відбуваються лише через оприлюднення проектів актів в Інтернеті; соціальні мережі використовуються здебільшого для інформування про роботу органу або його керівника без належного реагування на пропозиції і зауваження у коментарях; пропозиції, що надаються в електронних петиціях беруться до уваги, але практично не враховуються в державній політиці тощо). Крім того, має місце упередженість щодо критичного потенціалу інститутів громадянського суспільства, тому органи державної влади воліють налагоджувати комунікацію з вузьким колом «зручних» громадських експертів, які не критикуватимуть, хоча і не будуть здатні надати дійсно фахові пропозиції. Не слід забувати і про певну інституційну слабкість напряду взаємодії з громадськістю в структурі органів державної влади у порівнянні з більш потужним статусом прес-служб і увагою керівництва до взаємодії із ЗМК.

Водночас розглядати проблеми в комунікації органів державної влади та інститутів громадянського суспільства було б непродуктивно без розгляду комунікативних особливостей самих інститутів громадянського суспільства – незалежних від держави інститутів і колективів, що реалізують приватні інтереси та потреби. Громадські організації та рухи, благодійні, волонтерські організації, профспілки та інші об'єднання громадян є чи не найважливішими суб'єктами політичної комунікації. За Ю. Габермасом, комунікативна влада і є результатом взаємодії між юридично інституціоналізованим формуванням політичної волі і культурно мобілізованою громадськістю, що має свою основу в об'єднаннях громадянського суспільства [1, с. 372]. Інститути громадянського суспільства мають низку позитивних характеристик, які розкривають їх комунікативний потенціал. Інтегративний характер цих інститутів сприяє зменшенню індивідуалізму та подоланню «атомізації» членів суспільства, формує колективні цінності. Як солідаризовані спільноти вони також мають здатність виступати осередками дискусій щодо актуальних питань державної політики та доносити їх результати до суб'єктів ухвалення рішень.

Слід зазначити, що останніми роками в Україні зросла кількість інститутів громадянського суспільства, що спрямовують свою діяльність на вирішення певних проблем, близьких для грома-

дян (боротьба з незаконними забудовами, вирубкаю дерев, представлення інтересів тимчасово переміщених осіб, підтримка учасників українсько-російського протистояння на Донбасі тощо). Це зробило цю діяльність більш відомою для громадян, про що свідчить зростання рівня громадської довіри і розуміння важливості діяльності таких інститутів, хоча більшість громадян ще не є їх членами [9]. Провідні експертні інститути громадянського суспільства також почали відігравати роль важливого суб'єкта. Наприклад, попередній Голова Представництва ЄС Я. Томбініський відверто заявляв, що «наші партнери – це різні неурядові організації, які є лідерами думок. Ми не практикуємо таємних переговорів з урядом без участі наших партнерів... Вони допомагають нам виявити слабкі місця та перешкоди в інституційній розбудові України. Іноді це видно із наших заяв» [10, с. 12].

Як і органи державної влади, інститути громадянського суспільства не позбавлені слабких сторін, які впливають на виконання ними ролі комунікаторів чи реципієнтів у політичній комунікації. Ідеться про споживацькі настрої і перетворення інститутів громадянського суспільства на джерело різних вимог до держави, які складно врахувати; критичну щодо держави позицію, яка провокує упередженість із боку органів державної влади; консервативність щодо ліній розколу в суспільстві (етнічних, культурних та ін.), що може посилювати конфліктність у комунікації. Звернемо увагу і на те, що самі представники інститутів громадянського суспільства серед основних проблем громадянського сектора, що впливають на комунікацію з органами державної влади, називають конфліктність та нездатність знаходити порозуміння; амбіційність за відсутності належної кваліфікації; залежність від донорів; слабкий зв'язок із населенням [8, с. 17].

На недостатній рівень комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства, крім внутрішніх чинників (слабких сторін обох суб'єктів комунікації), впливають і зовнішні, зокрема об'єктивні тенденції, що визначають особливості формулювання повідомлень у такій комунікації та використання каналів передавання інформації.

Слід звернути увагу на те, що комунікація між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства відбувається в умовах так званої медіацентрованої демократії, коли медіа замінюють безпосередню взаємодію, тут має місце консюмеризація – підлаштування під споживацьку поведінку аудиторії, увага приділяється не змісту політики, а телегенічності спікерів, їх умінню привертати увагу ЗМК. Унаслідок впливу ЗМК на порядок денний політичної комунікації та її цінності, створюється медійний контекст,

у якому політика виглядає банально або навіть корумповано, через що зв'язки між громадськістю та тими, хто представляє її інтереси, руйнуються [11, с. 157]. Ця тенденція яскраво проявляється і в Україні. Саме корупція в органах державної влади є однією з головних тем у вітчизняних ЗМК, а представники антикорупційних інститутів громадянського суспільства останніми роками стали відомими публічними особами. Не применшуючи явища корупції в нашій державі, слід зазначити, що переважання в політичній комунікації цікавих для ЗМК повідомлень про корупцію зменшує частку повідомлень про інші аспекти діяльності органів державної влади, зокрема щодо змісту рішень, які ухвалюються. Інформація про вироблення політики виявляється похованою під негативними повідомленнями про корупцію.

Повідомлення у комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства формуються і під впливом такого загальносвітового тренду, як спрощення політики. У межах інформаційно-розважальної спрямованості більшості ЗМК органи державної влади змушені шукати можливості для спрощення своїх меседжів про вироблення державної політики, приділяти менше уваги аналітичним подробицям та обґрунтуванням на користь візуалізації, схематизації повідомлень. Особливо яскраво це відображається у соціальних мережах, де для поширення офіційної інформації часто використовуються стислі інфографіки, що містять одне-два речення про зміст політики, чи навіть так звані «фотожаби» гумористичного характеру, окремі сторінки вигаданих гумористичних персонажів (наприклад, сторінка Хабармена Семена у Facebook, яка спрямована на популяризацію реформування Мінекономрозвитку України системи державних закупівель).

Не можна оминати увагою і вплив на зміст комунікації популізму – дискурсу швидкого розв'язання складних соціально-економічних проблем. Це об'єктивний загальносвітовий тренд останніх років, який пов'язують з неефективністю державних інституцій та недоброчесністю посадових осіб. Навіть для розвинених країн характерні політична корупція чи економічні кризи, що викликають незадоволення громадян і прагнення простих рішень. Водночас слід зауважити, що дискурс популізму в політичній комунікації багато в чому спричиняється внаслідок певних властивостей громадянського суспільства, зокрема йдеться про вже згадані конфліктний потенціал і споживацькі настрої. Органи державної влади вимушені функціонувати у популістичному дискурсі, підлаштовувати під нього і свою діяльність, і свої повідомлення. Добре, коли це має результатом інновації для вирішення проблем, які турбують громадян (у популістів часто є чому повчитися, бо навіть запровадження пенсійної системи О. фон

Бісмарка у Німеччині або «народного бюджету» Д.Л. Джорджа в Британії свого часу були реакцією на популізм [12]), гірше є, коли просто запозичуються популістичні ідеї (як основний меседж комунікації).

Також слід звернути увагу на те, що органи державної влади та інститути громадянського суспільства комунікують сьогодні в період, який часто називають «епохою постправди» (активного поширення дезінформації, створення паралельних реальностей неправдивими повідомленнями, які громадяни сприймають інстинктивно, не перевіряючи). Комунікаційна парадигма «постправди» багато в чому залежить і від низького рівня довіри громадян до органів державної влади, який підтримується критикою з боку інститутів громадянського суспільства (така критика потрапляє в медійний порядок денний набагато частіше, ніж позитивні оцінки певних дій). Тому часто повідомлення органів державної влади сприймаються за принципом «усі вони брешуть». Також суттєвий вплив має властивість соціальних мереж підігравати настроям аудиторії через відповідні алгоритми сортування контенту (як це робить Facebook чи Google), коли повідомлення від органів державної влади можуть просто не потрапляти до стрічки новин аудиторії.

Спрощення політичної комунікації відображається і в тому, що зміст повідомлень заступає персоніфікація комунікації, побудова її навколо окремих публічних особистостей. Як зазначають експерти, «політики витрачають більше часу на те, щоб навчитися вдягатися, говорити і триматися перед камерою, ніж на справи своїх міністерств» [11, с. 98]. Така тенденція характерна не лише для органів державної влади. Ми можемо спостерігати, що найбільші можливості взаємодіяти як з органами державної влади, так і з масовою аудиторією, мають окремі харизматичні особистості з громадського сектора, які регулярно запрошуються на офіційні заходи чи в ефірі теле-, радіоканалів.

Розглядаючи особливості комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства слід також зупинити увагу на питанні зворотного зв'язку між цими суб'єктами. Це є чи не найслабшим місцем відповідної комунікації. На жаль, набагато більше уваги приділяється висвітленню (хоч і спрощеному) діяльності органів державної влади через офіційні веб-сайти та ЗМК, ніж безпосередньому діалогу з інститутами громадянського суспільства, в межах якого можлива дискусія й обмін аргументами. Як уже зазначалося, публічні консультації з громадськістю проводяться формально, зокрема через веб-сайти органів державної влади (і завершуються, як правило, без отримання пропозицій і зауважень громадськості); громадські ради при органах вико-

навчої влади використовуються як майданчики для «випуску пари» критично налаштованих громадських діячів, ніж як платформи для фахових дискусій; у соціальних мережах майже відсутні приклади використання сторінок органів державної влади не лише для інформування про діяльність, але й для отримання пропозицій і зауважень щодо неї. Чи не єдиною перевагою можна назвати роботу спеціальних «гарячих» ліній, що спрощують можливість громадян або інститутів громадянського суспільства звернутися до органів державної влади та отримати відповідь.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Як бачимо, незважаючи на формальне впровадження у комунікацію між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства низки діалогових засобів, відповідна комунікація залишається ускладненою, а зворотній зв'язок між її суб'єктами – слабким. Водночас указувати лише на недоліки органів державної влади (як причину такого стану) не є об'єктивним. Труднощі в комунікації спричинені комплексом як внутрішніх (слабкі сторони обох суб'єктів взаємодії), так і зовнішніх (зокрема медіацентрована демократія, консюмеризація політичної комунікації, спрощення повідомлень, популізм, «епоха постправди») чинників.

Повністю уникнути впливу вказаних чинників не вдасться. Водночас зробити комунікацію між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства більш ефективною можна за допомогою удосконалення комунікативних характеристик суб'єктів взаємодії, подолання слабких сторін. Із боку органів державної влади важливим є:

- підвищення рівня розуміння комунікативного потенціалу інститутів громадянського суспільства, за допомогою якого можна доносити повідомлення про державну політику до громадян та міжнародних інституцій (наприклад, надаючи таким інститутам відповідні роз'яснення);
- зменшення формалізму під час застосування засобів діалогової комунікації, зокрема надання переваги публічним консультаціям із безпосе-

редньою участю представників інститутів громадянського суспільства, використання соціальних мереж для зворотного зв'язку з громадськістю, розвиток інструменту електронних петицій у частині належного реагування на них;

- пошук дієвих форм взаємодії з «незручними» представниками інститутів громадянського суспільства, особливо тими, які є медійними персонами (наприклад, зустрічі у форматі «off-records» для роз'яснення позицій);

- об'єднання довкола органу представників інститутів громадянського суспільства, що є основними стейкхолдерами державної політики у відповідній сфері (наприклад, через створення дієвих консультативно-дорадчих органів);

- посилення статусу, функцій та кадрового забезпечення підрозділів із питань взаємодії з громадськістю).

Заінтересовані в ефективній комунікації з державою інститути громадянського суспільства, на наш погляд, мали б:

- утримуватися від підштовхування органів державної влади до популізму, висувачи до них вимоги швидкого і нібито простого вирішення складних соціально-економічних проблем або задоволення ексклюзивних потреб;

- знизити рівень конфліктності у своїй позиції, наголошувати (виступаючи в ЗМК) не лише на недоліках у діяльності органів влади, але й на позитивних прикладах, що зменшуватиме рівень упередженості у комунікації;

- не ігнорувати запропоновані органами державної влади діалогові засоби комунікації, приділяти особливу увагу аргументованості позиції та фаховості пропозицій, що надаватимуться за допомогою таких засобів;

- сприяти у донесенні до своєї аудиторії інформації про зміст та очікувані результати суспільно важливих рішень органів державної влади.

Актуальним питанням для подальших досліджень залишається пошук дієвих способів протидії негативним зовнішнім чинникам, що впливають на комунікацію органів державної влади та інститутів громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Три нормативні моделі демократії. Юрген Габермас // Демократія: антол. / упор. О. Проценко. Київ: Смолоскип, 2005. С. 364–372.
2. Колюх В. Електоральна комунікація в Україні: між майбутнім і минулим. Держава і право: зб. наук. пр. 2018. Вип. 80. С. 27–45.
3. Макаренко Л. Діалогічна модель комунікації: теорія і практика. Держава і право: зб. наук. пр. 2015. Вип. 69. С. 197–211.
4. Ганжуров Ю. Парламентсько-урядова комунікація як модель політичного дискурсу. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2017. Вип. 3 (89). С. 239–252.
5. Бойко Н. Неформальна соціально-політична online комунікація – новітній чинник соціальної напруженості в сучасному суспільстві. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2017. Вип. 5–6 (91–92). С. 80–93.

6. Кочубей Л. Особливості сучасних інформаційно-комунікативних технологій в Україні. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2017. Вип. 3 (89). С. 44–70.
7. Гоцуляк В. Діалог як вирішальний чинник у процесі державотворення. Гілея. 2017. Вип. 121. С. 189–192.
8. Публічна дискусія «Громадянське суспільство у 2018-му: нові виклики, нові завдання». URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/13963398165a9eef1b022177.77359526.pdf>.
9. Громадянське суспільство в Україні: виклики та завдання. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-ukraini-vikliki-i-zavdannya>.
10. Ян Томбінський: «ЄС підтримає Україну, якщо вона буде провідником власних реформ». Український тиждень. 2016. № 7. С. 10–12.
11. Лиллекер Д. Политическая коммуникация. Ключевые концепты / Д. Лиллекер ; пер. с англ. С. Остнек. Харьков: Гуманитарный Центр, 2010. 300 с.
12. Learning from Europe's populists. Economist. URL: <https://www.economist.com/leaders/2018/02/03/learning-from-europes-populists>.